

ÇİZOYNAT

Armağan Gökçearsan

Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi

Grafik Tasarımı Bölümü

armagangokce778@gmail.com

Öz

“Çizoyinat” başlıklı bu çalışmada, çizoyinatın tarihsel süreç içindeki gelişimi sinema ve animasyon gibi diğer disiplinlerle ilişkilendirilerek ele alınmış ve konuya açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Çizoyinatın Batılı ülkelerdeki gelişimi incelendiğinde, matbaanın bulunuşu, sinema ve animasyonla ilişkili olduğu ve bu alanlarda yaşanan gelişmelerle paralellik gösterdiği görülmüştür. Matbaa kullanımının Osmanlı coğrafyasında geç yaygınlaşması, animasyon alanında dünyayı ve Batılı ülkeleri geriden takip etmemiz, çizoyinatın ülkemizde yaygınlaşmamasının nedenleri olarak düşünülebilir. Ülkemizde sinema alanında başarılı eserler verilmesine rağmen, bu başarının çizoyinatlara yansımadağı görülmüştür. Sinemanın keşif yıllarında Batılı ülkelerde yapılan araştırma ve deneylerin ülkemizde yapılmaması, sinemayla çizoyinat arasında bir etkileşimin olmamasının nedeni olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde bugüne kadar çizoyinat konusunda yeterince araştırma yapılmaması nedeniyle, böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuş, ileride yapılacak çalışmalarda tasarımcı ve akademisyenlere kaynak olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çizoyinat, *blow book*, kitap, canlandırma sineması, sinema

Flip Book

Abstract

In this study titled “Flipbook”, the development of flipbooks within the historical process has been handled in association with other disciplines and the issue has tried to be clarified. As there is a limited number of Turkish resources on flipbooks due to the failure of conducting sufficient studies in our country; the issue has been handled by using the articles, books being published abroad, as well as the information on web sites. Examining the development of flipbooks in Western countries; it is observed to be related with the invention of printery, cinema and animation, as well as developments in these areas. The failure of spreading flipbooks in our country could be associated with the fact that printery

had come to our country later and we fall behind the World and Western countries in terms of animations. Although our country produces successful work in the area of cinema, this success does not appear in flipbooks. The fact that researches and experiments that were performed in Western countries in years when the cinema was invented were not performed in our country could be evaluated as the reason of the lack of interaction between cinema and flipbooks. As our country lacks studies on flipbooks, we have needed to conduct such a study for the purpose of guiding designers and academicians in future studies.

Keywords: Flip book, *blow book*, book, animation, cinema

Giriş

“Çizoynat” başlıklı bu çalışmada çizoynatın tanımı yapılacak, kitap, animasyon ve sinema ile ilişkilendirilerek konuya açıklık getirilmeye çalışılacaktır. Çizoynatlarda ele alınan konular örneklerle desteklenerek anlatılacak, çizoynatın kullanım amaçları üzerinde durulacaktır. Ayrıca bir çizoynatın tasarımının nasıl yapılacağı anlatılacak ve dikkat edilmesi gereken önemli ayrıntılara değinilecektir. Çizoynat konusunda ülkemizde bugüne kadar yeterince araştırma yapılmaması nedeniyle, sınırlı sayıda Türkçe kaynakla karşılaşmış, yurtdışında yayınlanan makale, kitap ve web sitelerindeki bilgilerden yararlanılarak konu ele alınmıştır.

Çizoynat, fotoğraf ve illüstrasyon gibi çeşitli görüntülerin ard arda sıralanmasıyla oluşturulan ve sayfalar hızla çevrildiğinde hareket ediyormuş izlenimi veren bir tür mini kitaptır. Hareket yanılması olabilmemesi için, sayfaların belli bir hızla çevrilmesi gerekmektedir. Çizoynat'a bakan kişinin görüntüleri hareket ediyormuş gibi algılaması 'Görme Süreliği' teorisiyle açıklanabilir. Peter Mark Roget'in 1825 yılında yazdığı 'Görme Süreliği' teorisine göre, insan gözü bir imgeyi görür ve bir sonraki imgeye ilk imgeden kalan ardıl bir imge taşır ve böylece belirgin bir süreklilik yaratır ve insanlar bu şekilde hareketi algılayabilir (Wells, 1998: 11-12).

Çizoynat farklı ülkelerde farklı isimler almıştır. Çizoynat için Almanya'da 19. yüzyılda Abblätterbuch / *Çevrilen Kitaplar* terimi kullanılmış daha sonra Almancada 'Daumenkino' sözcüğünün karşılığı olan ve kelimenin tam anlamıyla bu süreci yansıtan Thump Cinema / *Başparmak Sinema* kullanılmıştır. Ayrıca Almancada Taschenkinematograph / *Cep Sineması* ifadesi de kullanılmıştır. Thump Cinema / *Başparmak Sinema* ismine bazen 20. yüzyılın

başında Amerikada da rastlanır. Amerika Birleşik Devletlerinde bazen Penny Book olarak da adlandırılmıştır. Fransa'da Fransızca ismi 'Folioscope' dir, ancak Cinema de Poche / *Parmak Sineması* olarak anılır. İngilizler çizoynatı flick book ya da flicker book olarak adlandırırlar. Daha az bilinen isimleri ise flip movie, fingertip movie, riffle book, living picture book ya da hand cinema olarak sıralanabilir (Wikipedia 1; Pikkov, 2010: 30; <http://www.flipbook.info/history.php>).

Yurtdışında yaygın olarak flip book sözcüğü kullanılmaktadır ancak araştırmacı Türkiye'de, Türkçe bir sözcükle yaygınlaşmasının daha doğru olacağını düşünmüş, bu konuda Türk Dil Kurumuna başvurmuştur. TDK'da konu, bilim ve uygulama kolunda görüşülmüş ve İngilizce kökenli bu kelimeye *çizoynat* karşılığı önerilmiştir (Ek 1)

Çizoynatın Kitap, Animasyon ve Sinemayla İlişkisi

Çizoynatın ne olduğu sorusuna birçok farklı yanıt verilebilir. Çizoynatın, bir kitap, bir oyuncak, tanıtım amacıyla kullanılan bir promosyon ürünü, bir not defteri ya da bir sanat nesnesi olduğu söylenebilir. Çizoynat kitap, animasyon ve sinema ile ilişkilendirilerek açıklanabilir. Çizoynatın kitabın bir türü olduğu görüşü Johanna Drucker'in *The Century of Artists' Books* isimli kitabında da ifade edilmiştir. (<http://www.flipbook.info/history.php>). Çizoynat, kitabın tarihi ile ilişkilendirildiğinde ortaçağ el yazmalarına kadar gidilebilir. "Heidelbergdeki bir el yazması, detaylarda birbirlerinden farklılaşan ve bir şekilde bir hikayeyle ilişkisi olan ardışık resimli sayfalar içerir" (<http://www.flipbook.info/history.php>).

Bu el yazmalarına daha yakından bakıldığında (Resim 1), animasyon filmlerin görsel temsillerinin estetik prensiplerinin aslında büyük ölçüde Ortaçağ Avrupası'na dayandığı görülür. Örneğin; 1558 yılında yazılan epik bir şövalye öyküsü olan Sigenot metninin her sayfası illüstrasyonlarla doludur. Resimler sürekli bir hareket illüzyonu ile birbirine bağlıdır (Pikkov, 2010: 29-30).

Resim1. 1558 tarihli Sigenot öyküsünü anlatan ortaçağ el yazması kitabın sayfaları (<http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpg67/0001>)

Johannes Gutenberg'in 15'inci yüzyılda matbaayı icat etmesiyle birlikte halk kitaplara ulaşabilir hale geldi, bu tarihten sonra temelinde basılı bir animasyon formu olan çizoynat / çevirmeli defter yaygınlaşarak popülerlik kazandı (Pikkov, 2010: 30).

Çizoynatın kitapla olan ilişkisini açıklarken, yine bir çeşit kitap olan *blow book*'a değinmekte yarar vardır. En azından 450 yılı kapsayan bir tarihe sahip olan ve ardışık görüntüler olmaksızın bir çizoynat gibi düzenlenen *blow book*, bir çeşit sihir kitabı olarak değerlendirilebilir. Sürekli hareket etkisini oluşturmak için hareketin farklı evrelerinin arka arkaya hızına dayanan çizoynatın aksine *blow book*, hareket yanılması oluşturmaz (Williamson, 2011: 111-112-114).

Jick Ray (1994)'in *The Magic Magic Book* isimli kitabında, *blow book* sihirbazlıkla ilişkilendirilmiş ve 16. yüzyılda Avrupa ve Hindistan'daki gizemli sihirbazlık pratiklerine kadar dayandırılmıştır. *Blow book* sahne performanslarıyla birleştirilmiş ve salon eğlencesi bağlamında bir çeşit sihir malzemesi ve yenilikçi bir eşya (ürün) olarak geniş çapta yayılmıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda sahne eğlencesi ve panayır formu olarak birincil kullanımına ek olarak *blow book*, ilk çizgi filmlerde görünmeye başlamış ve çocukların görsel eğitimlerinde felsefi bir oyuncak olarak kullanılmıştır (Aktaran: Williamson, 2011: 113).

Ard arda sıralanan görüntülerin hareket ediyormuş izlenimi vermesi çizoynatı sinema ve animasyonla da ilişkilendirmektedir. “Çizoynatlar aslında animasyonun ilkel bir biçimidir” (Wikipedia 2). Animasyonun oluşabilmesi için

bir saniyede 24 kare resmin arka arkaya sıralanması gerekir. Bu bilgiden yola çıkarak çizyoynatın animasyonun temeli ya da ilk hali olduğu söylenebilir. Furniss'e göre çizyoynatlar hem kitapla hem de sinema ve animasyonla ilişkilidir.

Çizyoynat, animasyonun sinema öncesi köklerini temsil etmektedir: elle yapılan sentetik hareketli resimler, dişliler ve kranklar olmadan yapılan bir gözetleme. Çizyoynat'ı her ne kadar bir makine, diğer sanatçılardan farklı olmayan animatörleri için ilkel bir teknik aparat olarak adlandırsam da aslında bu bir kitaptır hem de papirüs ve mühür baskılardan günümüze kadar uzanan zengin bir tarihi olan bir sanat eseridir (Furniss, 2013: 130).

Resim 2. Çeşitli çizgi filmlerin çizyoynat olarak yayınlanmış örnekleri
http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html

Hareket yanılması sağlanması bakımından animasyonla ilişkilendirilen çizyoynatın canlandırma sinemasının tarihinde de oldukça önemli bir yeri vardır. Birçok çizgi film aynı zamanda çizyoynat olarak da yayımlanmıştır (Resim 2). Max Fleischer'in önemli filmleri Betty Boop, Palyaço Koko, Temel Reis (Resim 3) ve Gulliver'in Gezileri; Otto Messmer'in Kedi Felix karakteri ve William Hanna ve Joseph Barbera'nın Taş Devri ve The Huckleberry Hound isimli filmleri çizyoynat olarak yayımlanan örneklerden bazılarıdır. Bir dönem canlandırma sinemasının tek hakimi olan ve yarattığı önemli çizgi film karakterleriyle bir döneme damgasını vuran Walt Disney yapım evi de, çizyoynatlar yayımlamış ve bu çizyoynatları Disneyland eğlence parkının ya da Disney filmlerinin tanıtımında kullanmıştır. Walt Disney yapım evi günümüzde

de çizoynat yayınlamaya devam etmekte, gösterime giren yeni filmlerinin bazı sahnelerini çizoynat olarak yayımlamaktadır (<http://www.flipbook.info/typology.php>).

Resim 3. Max Fleischer'in popeye isimli çizgi filminden yapılan bir çizoynat örneği (http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html)

Thomas Edison, Eadweard Muybridge ve Louis Lumiere gibi sinemanın başlangıç yıllarının önemli isimleri ve bu kişilerin buluşları, çizoynatın sinema ile olan ilişkisine ışık tutmaktadır. Amerikalı mucit Thomas Edison'un kısa filmlerinin çizoynat versiyonlarını yayınlaması, çizoynatın sinema ile olan yakın ilişkisini yansıtmaktadır (Pikkov, 2010: 30). Eadweard Muybridge'in hareketi fotoğraflarla elde etme çabasının sinema tarihinde oldukça önemli bir yeri vardır. "Muybridge bir pistin yanına sıralanmış 24 kulübeye 24 fotoğraf aygıtı yerleştirdi. Beyaz bir duvarın önünde koşan kara atlar pist üzerindeki iplere çarpınca bu fotoğraf aygıtlarını çalıştırdılar, böylece atların hareket halinde 24 pozu çekildi" (Özön, 1964: 6). Bu çalışmasından sonra çektiği seri fotoğrafları döner bir disk üzerine yerleştiren Muybridge, bu sisteme "Hareket Eden Resimler" adını koydu ve büyümlü fener aracılığıyla perdeye yansıttı (Demirbilek, 1994 :7). Muybridge'nin ard arda sıralı fotoğraflarla yaptığı bu çalışma ile çizoynatla ard arda sıralı sayfaların çevrilmesi, hareketin yansımaları bakımından birbirine oldukça yakındır. "Louis Lumiere, filmlerin resimlerini kesti ve onları bir araya topladı ve kitapçık içinde bağladı. Sinemanın tarihine göre bu çizoynatlar, 1892 ya da 1894 tarihlidir" (<http://www.flipbook.info/history.php>).

Çizoynatın sinemayla olan benzerliği, yalnız ilk yıllarda yaşanan gelişmelerle sınırlı değildir. Sonraki yıllarda bazı filmlerin çizoynat versiyonları da yayınlanmıştır. Editions Cent Pages yayın evi tarafından yayınlanan ve Arletty ve Michel Simon'un oynadığı Fric-Frac isimli filmde sahneler içeren çizoynat ve 1969 yılında grafik tasarımcı Sandy ve Val'in *Cep Sineması / Pocket-Cinema*

adında eski film sahnelerini bir araya getirerek oluşturduğu örnekler, filmlerin çizoyanat olarak yayınlanan versiyonlarıdır. Sinemadan çizoyanata uyarlanan bir diğer film ise 1926 yılında Paramount Stüdyosuna ait ‘Aloma of the South Seas’ isimli filmidir. Bu çizoyanatta oyuncu ve dansçı Gilda Gray kumsalda dans ederken gösterilmiştir. Çizoyanat olarak yayınlanan diğer filmler IT, Fargo, Terminator, Matrix, Star Wars ve Spider-Man olarak sıralanabilir (<http://www.flipbook.info/typology.php>).

Çizoyanat sinema tarihi içinde ele alındığında 1800’lü yılların sonuna dayandırılmakla birlikte, aslında ilk çizoyanat daha eski yıllarda bulunmuş ve

patenti alınmıştır. Çizoyanata bulan ve patentini alan kişi John Barnes Linet'dir. “Linet aynı zamanda kineograph ve flick book olarak bilinen çizoyanata 1868 yılında icat etmiş ve patentini almıştır” (Furniss, 2013: 127).

Resim 4. Mutoskop
örneği

<https://en.wikipedia.org/wiki/Mutoscope>

Çizoyanat Görüntüleyicileri

Çizoyanat için herhangi bir alet gerekmemekte, sadece el ve parmaklar yardımıyla sayfaların çevrilmesi hareketi algılamak için yeterli olmaktadır. Kişinin elini kullanması onu sinema ve animasyon izleme eyleminden farklılaştırmakta, sürece kendisi de dahil olmakta ve pasif izleyicilikten kurtulmaktadır. Ancak tarihsel süreç içinde yaşanan gelişmeler incelendiğinde, bazı görüntüleyicilerle de karşılaşılmıştır. Amerikalı Hermann Casler'in icadı olan *Mutoskop* / *Mutoscope* bu görüntüleyicilerin en önemlilerinden biri olarak düşünülebilir (Resim 4). “Mutoskop ilk çevirme makinesi ya da görüntüleyicidir. Amerikalı Hermann Casler 1894 yılında Mutoskop'u icat etmiş, 30 Temmuz 1895 tarihinde Paris ve Londra'da patent başvurusunda bulunmuş, 4 Mayıs 1897 tarihinde Fransa'da ve 19 Mayıs 1897 tarihinde İngiltere'de Mutoskop'un patentini almıştır” (<http://www.flipbook.info/viewers.php>).

Bilinen diğer görüntüleyicilerden bazıları *Kinora*, *Filoskop*, *Cinématographe*, *Midgette Sinema Salonu* / *Midgette Movie Theatre*, *Rotofoto* ve *Ciné-Bop* olarak sıralanabilir (Resim 5, 6). “Alman Sinema araştırmacılarından Max Skladanowsky, çektiği seri fotoğrafları bir kitabın sayfalarına tek tek yerleştirerek *Filoskop*’un ana prensibini buldu” (Demirbilek, 1994 :8).

Resim 5. Kinora, Filoskop, Cinématographe,
<http://www.flipbook.info/viewers.php#1>

Resim 6. Midgette Movie Theatre / Midgette Sinema Salonu, Rotofoto, Cine-Bop,
<http://www.flipbook.info/viewers.php#1>

Konusuna ve Kullanım Amacına Göre Çizoynat

Ülkemizde yaygın olarak bilinmemekle ve kullanılmamakla birlikte, yurtdışındaki örnekler incelendiğinde çizoynatın çeşitli konuları ele aldığı ve farklı amaçlar için kullanıldığı görülmüştür. Çizoynat cinsellik, spor, mizah gibi çeşitli konuları içerebilir aynı zamanda reklam ve propaganda amacıyla da kullanılabilir. Bir konunun anlatımını içeren çizoynat örnekleri de bulunmaktadır.

Cinsel içerikli çizoynat örneklerinin çok eski zamanlara kadar dayandığı görülmektedir. “On altıncı yüzyılda, daha önce Doctorow tarafından tanımlananlara benzer 'çizoynatlar', Avrupa'da ortaya çıkmış ve genellikle çevrildiğinde cinsel eylemler gösteren erotik çizimler ihtiva etmiştir” (Wells, 1998: 11).

Cinselliğin geniş bir kitleyi etkisi altına alma potansiyeli pek çok yayıncıyı etkilemiş, farklı ülkelerde cinsel içerikli çizoynatlar yayınlanmıştır. 1900'lerde pornografik olmaktan ziyade 'müstehcen' denilebilecek bir içeriğe sahip olan çizoynatlar, Paris'in Rue de la Lune caddesinde bulunan ve animasyon üzerine uzmanlaşan dükkanlarda satılmıştır. Bunu Almanya'da Lebende Fotoğrafçılık, Amerika'da ise çıplak bir striptizcinin fotoğraflarından oluşan çizoynatlar takip etmiştir. 90'lı yıllara gelindiğinde bir Alman şirketi olan Harlekin, erotik içerikli çizoynatlar yayınlamıştır. Cinsel içerikli çizoynata verilebilecek örneklerden bir diğeri ise 1988 yılında Berlin'de bir şirketin yayınladığı dört adet 'Erotik Mini Film' dir (Resim 7), (<http://www.flipbook.info/typology.php#erotique>).

Resim 7. Cinsel içerikli bir çizoynat örneği,
<http://www.flipbook.info/typology.php#erotique>

Cinsel içerikli çizoynat örneklerinden biri de fotoğrafçı Leslie Lyons'a aittir. Power House kitap serisinde fotoğrafçı Leslie Lyons, striptiz yapan bir kadının fotoğraflarıyla bir çizoynat yapmış ve Strip Flips ismiyle yayınlamıştır (Resim 8).

Resim 8. Leslie Lyons'a ait cinsel içerikli bir çizoynat örneği

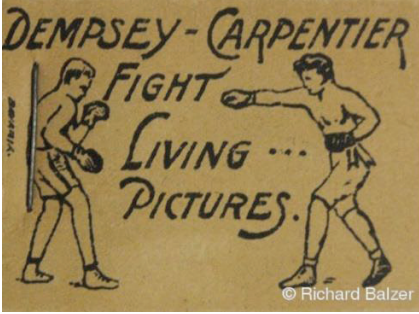
<http://bintphotobooks.blogspot.com.tr/2015/07/strip-flips-vol2-george-concept-leslie.html>

Çizoynatlarda ele alınan bir diğer konu ise spordur. Tıpkı cinsellik gibi pek çok kesimin ilgisini çeken bir konu olması nedeniyle sporla ilgili çok sayıda çizoynat üretilmiştir. “Spor, özellikle Amerika ve İngiltere’de çizoynatların kullanıldığı temel alanlardan biri olmuştur. Çizoynatlar, bir sporcunun anısına ya da bir olayı kutlamak için (anı ya da koleksiyon objesi olarak) hazırlanabilir” (<http://www.flipbook.info/typology.php>) Örneğin, 1906 yılında Minneapolis’te Dan Patch adlı atın hız rekorunu bir mille kırmasını gösteren bir çizoynat hazırlanmıştır. Bu çizoynatta her sayfanın arka tarafında çeşitli at yarışı istatistikleri ve fotoğraflar bulunmaktadır (Resim 9), (http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html).

Resim 9. Dan Patch adlı atın hız rekorunu bir mille kırmasını gösteren bir çizoynat örneği http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html

1921 yılında adı bilinmeyen bir sanatçı Jack Dempsey ve George Carpentier arasındaki boks maçını anlatan bir çizyoynat üretmiştir (Resim 10). Spor ile ilgili verilecek bir diğer örnek ise İngiliz havacı Amy Johnson için yapılan çizyoynattır. Bu çizyoynatla Amy Johnson ölümsüzleşmiştir (<http://www.flipbook.info/typology.php>).

Resim 10. Jack Dempsey ve George Carpentier arasındaki boks maçını anlatan bir çizyoynat örneği http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html

Mizah çizyoynatlarda ele alınan konulardan bir diğeridir. Almanya'da üretilen 1890 tarihli bir çizyoynat, dönemin eğlence anlayışına uygun olarak palyaço figürünü konu almıştır (Resim 11). Bu çizyoynatın üretildiği yıllarda özellikle Avrupa'da insanlar eğlenmek ve gülmek amacıyla sirkelere giderlerdi, çizyoynatta sirkelerden yansıyan palyaço imgesi görülmektedir.

Resim 11. Mizah içerikli çizyoynata bir örnek http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

1906 tarihli bir komedi üçlüsünü gösteren ve 1910 tarihli Charlie Chaplin'in fotoğraflarından oluşan ve bir kraker firmasının promosyon ürünü olarak dağıtılan çizoynatlar da diğer mizah içerikli örneklerdir (Resim 12),

(http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0)

Resim 12. Mizah içerikli çizoynat örnekleri

http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

Çizoynatlar karikatüristlerin de ilgisini çekmiştir. “1989 ve 1990 yıllarında Semmel Verlag, karikatürist Brösel ve karakteri Werner için dokuz çizoynattan oluşan bir dizi hazırlamıştır. Bu çizoynatlardan ilk dördü başta siyah beyaz olarak hazırlanmış, ardından renkli olarak tekrar yayınlanmıştır” (<http://www.flipbook.info/typology.php>).

Pek çok farklı amaç için üretilen ve kullanılan çizoynat, tanıtım amacıyla kullanıldığında oldukça etkili bir araç haline gelmektedir. Birçok firma ürünlerini tanıtırken bu mini kitaplardan yararlanmıştır. “Disney, Gillette ve McDonald's gibi şirketler de reklam ve pazarlama amacıyla çizoynatlar oluşturmuşlardır” (Pikkov, 2010: 30). Adidas ve Nike gibi spor markaları da bu mini kitapların etkileme gücünden yararlanarak çizoynat üretmişlerdir (Resim 13). Bir Amerikan çerez markası olan Cracker Jack'in içinden hediye olarak çıkan çizoynatlar da, bir çeşit promosyon ürünü olarak değerlendirilebilir (Laybourne, 1998: 22).

Resim13. Adidas firmasına ait bir çizyoynat örneği
<http://theinspirationroom.com/daily/2008/adidas-olympics-book/>

Tanıtım amacıyla üretilen en eski çizyoynat örnekleri tütün firmaları için kullanılanlardır. 1906 yılında İngiltere'de Bairam sigaraları ve 1914 yılında Fatima Türk sigaraları, 1906 yılında Amerika'da Turkish Trophies ve 1914 yılında Sultan sigaraları için çizyoynatlar üretilmiştir (Resim 14).

(http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0)

Resim 14. Tütün firmaları için tanıtım amacıyla üretilen çizyoynat örnekleri
http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

Çizoynat araba markalarının tanıtımında da kullanılmıştır. Bu araba markalarından biri Volkswagen'dir. 1965 yılında Beetle modelini tanıtmak için çizoynatı kullanan Volkswagen, hava yastıklarının nasıl çalıştığını göstermek için de çizoynat üretmiştir. Porsche, Alfa Romeo ve Audi çizoynatı tanıtım amacıyla kullanan diğer araba markalarıdır. Örneğin Porsche Boxster modelini, Alfa Romeo 156 modelini ve Audi A4 modelini tanıtmak için çizoynat üretmişlerdir (<http://www.flipbook.info/typology.php>).

Tanıtım amacıyla kullanılan çizoynatlara verilecek bir diğer örnek ise, araştırmacının 2010 yılında İngiltere'ye yaptığı gezi sırasında bir sanat galerisi olan Tate Modern'in mağazasından aldığı çizoynatıdır. Bu çizoynat illüstratif bir dille Tate Modern'in tanıtımı yapılmıştır (Resim 15).

Resim 15. Tate Modern'i anlatan bir çizoynat örneği

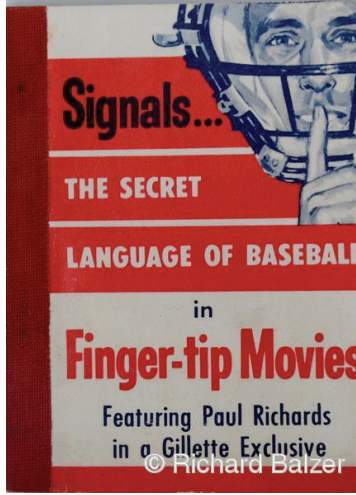
Çizoynat propoganda amacıyla da kullanılmıştır. *Lider Konuşuyor / Der Führer spricht* ismiyle yayınlanan çizoynat (Resim 16), Hitler ve onun savunduğu ideolojiyi anlatmaktadır. 30 sayfadan oluşan çizoynat, Wahlert & Sohn tarafından Almanya'da yayınlanmıştır. Bu çizoynat Hitler mikrofon önünde konuşmaktadır. (http://www.usmbooks.com/nazi_flipbook.html)

Resim 16. Der Führer spricht / Lider Konuşuyor isimli çizoyнат
http://www.usmbooks.com/nazi_flipbook.html

Propaganda amacıyla kullanılan çizoyната verilebilecek bir diğer örnek ise Stukas Vernichten Englishes Kriegsschiff / Savaş Uçakları İngiliz Savaş Gemisini Yok Etiler ismiyle İkinci Dünya Savaşı sırasında yayınlanan ve Alman savaş uçaklarını, İngiliz savaş gemilerini bombalarken gösteren çizoyнатtır (<http://www.flipbook.info/typology.php>).

Bir konuyu anlatan çizoyнат örnekleri de bulunmaktadır. Chicago'da bulunan bir baskı makinesi üreticisi, makinelerinin nasıl çalıştığını göstermek için; İngiltere'de, ayakkabı tabanı üreten bir firma ise ayakkabı tabanlarının bir dakikadan kısa sürede nasıl değiştirildiğini anlatmak için çizoyнат üretmişlerdir. Spor eğitimi için üretilen çizoyнатlar da vardır. Örneğin İsviçre'de iki İsviçreli sporcu 'Cep filmi kayak hocası' isimli çizoyнатta kayak tekniklerini anlatır. 1939 yılında Ciné-Sports Kütüphanesi ismiyle yayınlanan bir diğer örnek ise, cirit atmadan golfe kadar birçok sporla ilgili teknik bilgiyi barındırır. Ayrıca 1978 yılında Sport Flip adıyla yayınlanan bir başka çizoyнатta, farklı atletizm dallarıyla ilgili bilgi verilmektedir (<http://www.flipbook.info/typology.php>).

Resim 17. Beyzbolun gizli dili isimli çizoynat
http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

1957 yılında Gillette şirketinin yayınladığı Signals...The Secret Language of Baseball / İşaretler...Beyzbolun Gizli Dili isimli çizoynat beyzbolcuların sahada iletişimde kullandıkları gizli hareketleri gösteren oldukça etkili bir örnektir (Görsel 17), (http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0).

Çizoynat, animatörlerin çizimlerini kontrol etmek için de kullanılırdı. Klasik animatörler, çizimlerini bir çizoynat gibi ard arda sıralayıp çevirerek test eder, hatalı ve değiştirilmesi gereken yerleri tespit ederlerdi (Williams, 2001: 15). Canlandırma sektöründe yoğun olarak kullanılan bilgisayar ve çeşitli yazılımlarla, bir filmi test etmek ve hatalarını tespit etmek artık çok daha kolaydır, bu nedenle canlandırmacıların böyle bir süreci uygulamalarına gerek kalmamıştır.

Çizoynat, animasyonun temellerini etkili bir biçimde aktarması bakımından animasyon eğitiminde kullanılabilir, animasyon dersinin konusu olabilir ve öğrencilerin de çizoynat tasarlaması sağlanabilir. Araştırmacı, Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümünde yürüttüğü animasyon derslerinde, öğrencilerine çizoynatı proje olarak vermiş ve bugüne kadar çok sayıda çizoynatın tasarlanmasına katkı sağlamıştır. Araştırmacı, çizoynat projesiyle animasyonun temellerinin etkili bir biçimde aktarılabildiğini ve ayrıca öğrencilerin projeden keyif aldığını da gözlemlemiştir.

Bir Çizoyнат Nasıl Tasarlanır?

Çizoyнатın boyutu ve kalınlığı önemlidir. Bir çizoyнат elde tutulup parmaklarla çevrilebilecek boyutta ve kalınlıkta olmalıdır. 4'ün 3'ü oranında en ve boyda bir çalışma alanı çizoyнат için uygun olabilir. Bu oran, birçok film, televizyon ve bilgisayar ekranının standart oranıdır (Laybourne, 1998: 23). Eski çizoyнатlar incelendiğinde farklı boyutlarda yapılmış örneklerle karşılaşmıştır ancak 8x5 cm uygun bir ölçü olarak önerilebilir. Çizoyнатta sayfa sayısı ne çok az ne de çok fazla olmalıdır. Bir çizoyнат çok kalın ya da çok ince olduğunda, parmaklarla çevirmek zorlaşabilir bu nedenle sayfa sayısına dikkat edilmelidir. Bir çizoyнатın son sayfasında bulunan görüntünün net bir biçimde görülebilmesi için, çizoyнатın sonuna 3-4 adet beyaz sayfa eklenebilir. Son sayfanın da görünür olmasına yardımcı olan bu çözüm, özellikle gramajı düşük kağıtlarla yapılan çizoyнатlar için önerilebilir. Sayfaların iki yüzeyi de kullanılarak oluşturulan çizoyнатlarda, iki farklı hikaye anlatılabilir.

Çizoyнатlar hazırlanırken farklı teknikler kullanılabilir. Kurşun kalem, kuru boya, sulu boya gibi geleneksel yöntemlerin yanı sıra, dijital teknolojilerden de yararlanılabilir. Tek başına fotoğrafla ya da plastilin gibi malzemelerin fotoğraflarının ard arda sıralanmasıyla da bir çizoyнат oluşturulabilir. Araştırmacının yürüttüğü animasyon dersi sırasında, farklı teknikleri deneyen öğrenciler olmuştur. Bu öğrencilerden biri de yüksek lisans öğrencisi Gamze Arslan'dır. Seramik mezunu olan Arslan, Sinek Kapan isimli çizoyнатta malzeme olarak plastilini tercih etmiş ve özgün bir çizoyнат tasarlamıştır (Resim 18).

Resim 18. Gamze Arslan'ın plastilin kullanarak yaptığı çizoyнат örneği

Bir çizoynat tek tek sayfalara çizilip zımbalanarak oluşturulabilir ya da bilgisayar ortamında çeşitli yazılımlar kullanılarak hazırlanıp ciltlenebilir. Post it gibi günlük hayatta sıklıkla kullanılan basit malzemelerle de bir çizoynat oluşturulabilir (Resim 19).

Resim 19. Post it kullanılarak yapılmış bir çizoynat örneği
<http://www.designerhk.com/forum/post/12385>

Çizoynat, küçük boy çizgisiz zımbalı not defteri ya da indeks kartlarla da yapılabilir. Eğer zımbalı not defteri üzerine çalışıyorsanız, ilk çizimi son sayfaya yapmanız önerilebilir. Son sayfaya yaptığınız çizimi, son sayfanın önüne düşen bir sonraki boş sayfaya kopya edebilirsiniz. Hareketi elde etmek için bir birini izleyen çizimlerin her birinde küçük değişiklikler yapmalısınız. Bu anlık değişikliklerle, hareket illüzyonunu yaratmak mümkün olabilir. Sıradan kağıtlardan daha kalın olan index kartlar, zımbalı not defterinden daha iyi bir alternatiftir. Kalın olduğu için daha etkili bir biçimde döndürmek mümkündür ancak bir önceki çizimi kopya etmek zor olduğundan ışıklı masadan yararlanılması önerilir. Index kartların bir diğer üstünlüğü ise belirli bir hareketi düzeltmek için daha fazla çizime ihtiyaç duyulduğunda, bir ya da daha fazla kartı araya sıkıştırabilmeye ya da bazı kartları atabilmeye olanak sağlamasıdır. İndex kartlarla çalıştığınızda, bittiğini düşündüğünüz çizoynatın sırasını tekrar düzenleyebilirsiniz, bu sayede çizoynatın cildine zarar vermemiş olursunuz (Laybourne, 1998: 22-23).

Sonuç

“Çizoynat” başlıklı bu çalışmada, çizoynat tüm yönleriyle ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Tanıtım, eğitim, propaganda amacıyla kullanıldığında, oldukça etkili bir araç olan çizoynatın ülkemizde yaygınlaşması konusunda, tasarımcı ve akademisyenlere görevler düşmektedir. Özellikle animasyon eğitiminde, animasyonun temellerinin etkili bir biçimde anlatılmasına yardımcı olması nedeniyle, ders konusu olarak ele alınması önerilebilir. Sektörde çalışan grafik tasarımcıların çizoynatı etkili bir tanıtım aracı olarak kullanmaları önerilebilir. Bir konunun etkili bir biçimde aktarılmasına yardımcı olan çizoynatlar, eğitim amacıyla kullanılabilir. Ülkemizde çizoynat konusunda bugüne kadar yeterince çalışma yapılmadığı için böyle bir araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu araştırmanın ileriki yıllarda yapılacak çizoynat tasarımlarına ışık tutacağı, çizoynatı farklı yönleriyle ele alan yeni araştırmaların yapılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Demirbilek, Alev. (1994). Dünya Sinema Tarihi Ders Notları I. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi

Furniss, Maureen. (2013). Animasyon'un Kutsal Kitabı, Flipbooks'tan Flash'a Animasyon Hakkında Bilmek İstedığınız Her Şey. (Çev. Semih Çelenk & Nurdan Cihanşümül Maral) İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları (2008)

Laybourne, Kit. (1998). The Animation Book. New York: Three Rivers Press

Özön, Nijat. (1964). Sinema El Kitab. İstanbul: Elif Yayınları

Pikkov, Ülo. (2010). ANIMASOPHY Theoretical Writings on the Animated Film. Estonya: Published by the Estonian Academy of Arts, Department of Animation

Wells, Paul. (1998). Understanding Animation. Londra ve New York: Routledge Yayınevi

Williams, Richard. (2001). The Animator's Survival Kit. London: Faber and Faber Limited

Williamson, Colin. (2011). "The Blow Book, Performance Magic, and Early Animation: Mediating the Living Dead", Animation: An Interdisciplinary Journal 6(2): 111-12

Elektronik Kaynaklar

http://www.flipbook.info/index_en.php (18.11.2015).

http://en.wikipedia.org/wiki/Flip_book#External_links (17 Kasım 2015).

<http://www.flipbook.info/history.php> (18.11.2015).

<http://www.flipbook.info/typology.php> (18-19-24-25.11.2015).

http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html (24-25.11.2015).

http://www.usmbooks.com/nazi_flipbook.html (25.11.2015).

Görsel Kaynaklar

Resim 1. <http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/cpg67/0001>

Resim 2. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html

Resim 3. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html

Resim 4. <https://en.wikipedia.org/wiki/Mutoscope>

Resim 5 <http://www.flipbook.info/viewers.php#1>

Resim 6. <http://www.flipbook.info/viewers.php#1>

Resim 7. <http://www.flipbook.info/typology.php#erotique>

Resim 8. <http://bintphotobooks.blogspot.com.tr/2015/07/strip-flips-vol2-george-concept-leslie.html>

Resim 9. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html

Resim 10. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html

Resim 11. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

Resim 12. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

Resim 13. <http://theinspirationroom.com/daily/2008/adidas-olympics-book/>

Resim 14. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

Resim 15. Kit Grover Ltd

Resim 16. http://www.usmbooks.com/nazi_flipbook.html

Resim 17. http://www.dickbalzer.com/Flip_Books.634.0.html?&L=0

Resim 18. Öğrenci çalışması

Resim 19. <http://www.designerhk.com/forum/post/12385>